

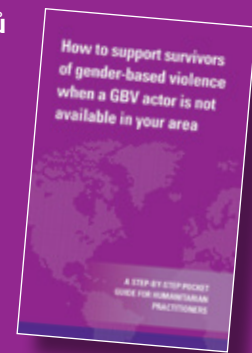
Jak podpořit osoby, které přežily genderově podmíněné násilí, když ve vaší oblasti nepůsobí subjekt zabývající se problematikou GPN

UŽIVATELSKÁ PŘÍRUČKA

Tato **Uživatelská příručka je určena k použití spolu s Kapesním průvodcem k podpoře humanitárních pracovníků** ve všech sektorech působících v situacích, kde v dané oblasti nejsou k dispozici žádné subjekty zabývající se genderově podmíněným násilím (GPN) (včetně postupu pro předávání případů GPN nebo specialisty/kontaktního místa pro GPN)..

Cílovou skupinou uživatelské příručky jsou programoví manažeři, techničtí koordinátoři, vedoucí týmů, supervizoři a další osoby v podobné roli napříč všemi sektory, které jsou odpovědné za řízení, dohled a budování kapacit týmu v terénu. Manažer programu může například použít tuto Uživatelskou příručku a Kapesního průvodce k tomu, aby informoval sociální pracovníky o tom, co dělat v případě, že se jim během každodenních pracovních aktivit svěří přeživší GPN.

Upozornění

V tomto kapesním průvodci se na mnoha místech vyskytují fráze, které používají mužský rod. K tomuto řešení bylo přistoupeno z důvodu zjednodušení překladu. Pokud se v textu vyskytne fráze v mužském rodě, rozumí se tímto nejen osoby, které se identifikují jako muži, ale osoby jakéhokoli pohlaví a genderové identity.

Tato Uživatelská příručka má poskytnout klíčové informace a úvahy pro:

1. přípravu a nastavení programu/intervence
2. informování týmu o tom, jak podporovat přeživší GPN při své každodenní práci.

Doporučujeme koordinovat činnost s odborníkem na problematiku genderově podmíněného násilí, který by vašemu týmu poskytl školení o Kapesním průvodci. Tento zdroj není vyčerpávajícím průvodcem pro facilitátora a nenahrazuje základní koncepty GPN nebo školení pro povědomí o GPN, které by měly organizace zabývající se GPN poskytovat humanitárním pracovníkům, je-li to možné. Kapesní průvodce používá rámec psychologické první pomoci (PFA), předchozí znalosti nebo školení o PFA však nejsou nutné.

OBSAH

Připravte se: Nastavení bezpečných programů strana 2

Tipy, jak připravit svůj program a personál na bezpečnou podporu přeživších genderově podmíněného násilí.

Školení týmu strana 3

----> Půldenní trénink

----> Celodenní trénink

Klíčová sdělení a základní kroky k informování vašich týmů o tom, jak jednat s přeživším GPN, který se na ně obrátí.

PŘÍLOHA I: Klíčové pojmy strana 9

Základní koncepty potřebné k úspěšnému provedení školení.

Vzhledem k tomu, že se jedná o složitou problematiku, uvádíme odkazy na podrobnější zdroje, které doplňují informace obsažené v této příručce.

PŘÍLOHA II: Školící nástroje a dodatečné zdroje strana 12

Další zdroje k přípravě školení a letáků zaměřených na komunikační dovednosti zaměřené na přeživší.

PŘIPRAVTE SE: Nastavení bezpečných programů

Bezpečná a adekvátní reakce na přeživší GPN začíná nejprve adekvátní přípravou. I když je tento krok často přehlížen, je nejkritičtější.

Hlavním cílem přípravy je pochopit, jaké možnosti má osoba, která přežila genderově podmíněné násilí. Zde je to, co můžete jako programový manažer, vedoucí týmu, technický vedoucí nebo jiný odborník realizující intervenci udělat:

KROK 1. Vypracujte plán

- 1. Identifikujte**, jak můžete propojit přeživšího se službami, které jsou k dispozici. Viz #2.
- 2. Ověřte si** u odborníků na problematiku GPN ve vaší zemi, jaké jsou protokoly pro sdílení informací o incidentech, jako je genderově podmíněné násilí nebo incidenty týkající se dětí a mladistvých. Obráťte se na kolegy z národní nebo technické podpory ve vaší agentuře, aby vám poskytli další pokyny.
- 3. Potvrďte** příslušné postupy a protokoly prevence sexuálního vykořisťování a zneužívání (PSEA). Místní systém humanitární koordinace by měl být schopen poskytnout informace a pokyny.
- 4. Zjistěte**, jak můžete do svého programu zabudovat nebo vylepšit komponenty pro zmírnění rizik GPN. Viz sekce specifická pro váš sektor v IASC Pokynech pro oblast GPN (<http://gbvguidelines.org>).
- 5. Zjistěte**, kdo je ve vašem regionu/zemi nebo ve vaší agentuře poskytovatelem služeb **poslední instance**, který vám poradí, co dělat, pokud se vy nebo někdo z vašeho týmu setkáte se scénářem, který nedokážete zvládnout, například:
 - Scénář, který zahrnuje děti, které přežily genderově podmíněné násilí;
 - Scénář, který zahrnuje oznamovací povinnost;¹
 - Scénář, kdy je život přeživšího v bezprostředním ohrožení;
 - Scénář, kdy přeživší může ublížit sobě nebo ostatním.

NEZPŮSOBUJTE ÚJMU:

Nesdělujte informace o přeživším

Zdůrazněte svému týmu, aby vždy chránil identitu a bezpečnost přeživšího tím, že nebude nikomu sdělovat žádné osobní nebo identifikační informace o přeživším nebo o události bez jeho výslovného souhlasu se sdílením informací o něm a/nebo o jeho zkušenostech. Osobní nebo identifikační informace zahrnují jméno přeživšího, registrační číslo, jméno pachatele, datum narození, adresu bydliště, adresu zaměstnání, místo, kam chodí jeho děti do školy, přesný čas a místo, kde se událost odehrála, atd.

¹ V některých kontextech platí pravidla pro povinné hlášení určitých typů případů. V ČR je oznamovací povinnost především zaměřená na děti a mladistvé. Více informací naleznete online pod pojmem "oznamovací povinnost", "ohlašovací povinnost" nebo u organizací zabývajících se ochranou dětí.

2. Informujte se o existujících službách

Vždy se obraťte na odborníka na problematiku GPN, abyste zjistili, jaké služby jsou ve vaší oblasti k dispozici. I když ve vaší oblasti nemusí být k dispozici subjekt GPN (včetně postupu pro předání případu GPN nebo GPN), existují jiné služby, které mohou být pro přeživší a jejich potřeby užitečné a podporné. Humanitární subjekty jsou odpovědné za to, aby měli aktuální informace o dostupných službách a podpoře v komunitách, ve kterých působí. **Je velmi důležité vědět, jaké služby jsou k dispozici – a to i na komunitní úrovni.** Pracujte v rámci své agentury nebo týmu na určení kontaktních míst (např. zdravotnických pracovníků, pracovníků v oblasti duševního zdraví/psychosociální podpory a pracovníků v oblasti ochrany), která mohou poskytnout informace o dostupných službách

ZDROJE: 3 a 4 základní otázky (kdo, co, kde a kdy dělá), vedoucí pracovníci v jednotlivých sektorech nebo webové stránky/informace o jednotlivých odvětvích, stránky pro sdílení informací, koordinační schůzky na národní nebo regionální úrovni, místní organizace ženských práv a organizací občanské společnosti, místní/vládní poskytovatelé služeb, podskupiny nebo pracovní skupiny pro GPN, pokud takové jsou, datový portál UNHCR, UN OCHA, humanitarianresponse.info

3. Uvědomte si vlastní předsudky a předpoklady

Každý člověk může zažít incident GPN bez ohledu na pohlaví, gender, sexuální orientaci, genderovou identitu, rodinný stav, zdravotní postižení, věk, etnickou/rasovou/náboženskou příslušnost, viníka a situaci, v níž násilí bylo spácháno. Jako humanitární pracovníci máme povinnost respektovat a chránit práva a potřeby všech osob a nemít předsudky a nesoudit.

ZDRAVOTNÍ SLUŽBY & PREVENČNÍ DOBA PRO PŘEŽIVŠÍ

Některá zdravotnická zařízení mohou být schopna poskytnout léčbu k prevenci HIV do 72 hodin od události a prevenci nechtěného těhotenství do 120 hodin od události.

Není vaším úkolem ani odpovědností posuzovat, zda jsou k dispozici zdravotnické služby pro přeživší genderově podmíněného násilí. Je však důležité, abyste se s přeživší **vždy podělili o informace o dostupnosti zdravotnických služeb ve vašem okolí.**

Je volbou přeživšího, aby se po získání všech dostupných informací rozhodl, protože vyhledání zdravotních služeb má své výhody i rizika. Výhodou vyhledání péče je získání léčby, která může vést k pozitivním zdravotním důsledkům. Riziko vyhledání péče spočívá mimo jiné v tom, že služby nemusí existovat nebo mohou být nekalitní; poskytovatelé služeb mohou být necitliví nebo způsobit újmu; nebo může být porušena důvěra přeživšího, což ho vystaví další újmě.

Školení týmu

Příprava instruktážních poznámek a materiálů:

1. **Přečtěte** si Kapesního průvodce a Doplnující informace a seznamte se s nimi. Spojte se s organizacemi pro GPN a/nebo pracovní skupinou pro technickou podporu a poradenství v oblasti GPN, pokud taková existuje. Pokud neexistuje koordinační mechanismus pro GPN nebo kontaktní místo, obraťte se na organizace zabývající se ochranou dětí.
2. **Připravte** si seznam služeb a kontaktních míst, abyste je mohli sdělit svému týmu během školení.
3. **Podrobně** si prostudujte tuto Uživatelskou příručku a pokud je to možné, projděte si další zdroje uvedené v příloze I a II, abyste lépe porozuměli základním pojmům GPN a zásadám zaměřeným na přeživší.
4. **Určete**, kdo budou účastníci školení. Doporučuje se, aby se najednou zúčastnilo maximálně 25 účastníků. Zvažte výhodu práce v rámci víceodvětvových týmů, které by zastupovaly více poskytovatelů služeb, a/nebo alternativně v rámci jednotlivých agentur, abyste se zaměřili na protokoly a mechanismy a zdroje specifické pro jednotlivé agentury.
5. **Pokud je to bezpečné a vhodné, shromážděte** od zaměstnanců scénáře, které budou čerpat z jejich zkušeností (ale výhradně anonymně a s pozměněnými detaily, aby případ zůstal nerozpoznatelný).
6. **Přizpůsobte** program požadavkům kontextu a účastníků a určete nejlepší formát školení (školení v během jednoho sezení nebo rozdělené do několika dnů).
7. **Upravte** cvičení a materiály v příloze II tak, aby byly relevantní a vhodné pro váš kontext.
8. **CELODENNÍ VARIANTA:** Oslovte odborníky na problematiku GPN ve vaší agentuře nebo mezi partnery a vypracujte a případové studie a interaktivní cvičení.

Klíčová sdělení a program školení:

Níže je uveden vzorový program školení, který můžete upravit podle kontextu a potřeb vašeho týmu. Minimální doporučená doba pro školení týmů o Kapesním průvodci je jeden celý den školení nebo 7 hodin rozdělených do 2 až 3 týdnů a přizpůsobených vícero formátům (školení na pracovišti, mentoring atd.). To poskytuje značný časový prostor pro diskuzi a dialog, aby bylo možné lépe pochopit klíčová sdělení a hlavní zásady. Součástí je i půldenní program, který ukazuje postupy v rámci akutních mimořádných událostí.

Pokud máte k dispozici více času, lze školení rozšířit pomocí dokumentů uvedených v příloze II. Zvláštní pozornost by měla být věnována uvědomění si a řešení postojů účastníků, které by mohly způsobit újmu přeživším, a zdokonalení komunikačních dovedností zaměřených na přeživší.

TÉMA: Úvod

PŮLDEN:
15 minut

CELÝ DEN:
30 minut

AKTIVITY:

- Představení klíčových informací

POMŮCKY A ZDROJE:

- Doplnující poznámka

KLÍČOVÉ INFORMACE:

- > Cílem tohoto školení je poskytnout základní informace a zdroje o tom, jak někomu pomoci, pokud se vám svěřít, že zažil genderově podmíněné násilí. Dovednosti, které se dnes naučíme, se mohou týkat kohokoli v nouzi, ale zaměříme se konkrétně na situace, které se týkají přeživších genderově podmíněného násilí.

- > Vaší úlohou není vyhledávat přeživší genderově podmíněného násilí. To by mohlo způsobit další újmu. Místo toho budeme hovořit o tom, jak poskytnout užitečnou podporu, pokud se na vás někdo obrátí s žádostí o pomoc.
- > Vaším úkolem je naslouchat a neposuzovat, poskytovat přesné a aktuální informace o dostupných službách a nechat přeživšího, aby se sám rozhodl.
- > Vaším úkolem není poskytovat poradenství, vést rozhovor, porozumět tomu, co se stalo, a podrobnostem, říkat přeživším, co mají dělat, ani vyjadřovat vlastní názor.
- > Naší povinností jako humanitárních pracovníků je respektovat a chránit práva a potřeby všech osob v nouzi a nevytvářet si domněnky ani úsudky

TÉMA: Co je genderově podmíněné násilí (GPN)

PŮLDEN:
15 minut

CELÝ DEN:
30 minut

AKTIVITA:

- Představení klíčových informací
- Skupinová diskuze a vyjasnění konceptů

POMŮCKY A ZDROJE:

- Příloha I Klíčové koncepty
- Příloha II Informační materiály a další zdroje
- Flipchart a fixy

KLÍČOVÉ INFORMACE:

- > **Definice GPN:** souhrnný pojem pro jakýkoli škodlivý čin, který je spáchán proti vůli osoby a který je založen na společensky přisuzovaných (tj. genderových) rozdílech mezi muži a žena-

mi. Zahrnuje činy, které způsobují fyzickou, sexuální nebo duševní újmu či utrpení, hrozby takovými činy, nátlak a jiné ohrožení osobní svobody. K těmto činům může docházet na veřejnosti nebo v soukromí.

- > **Typy GPN:** GPN může být fyzické, emocionální nebo sexuální. Všechny typy násilí mají dlouhodobé a závažné následky, ale na různé typy násilí je třeba reagovat různě.
- > **Důsledky GPN:** GPN má emocionální, zdravotní/fyzické a sociální důsledky. Při reakci na sdělení přeživším musíme zajistit, abychom nevytvářeli další újmu tím, že vystavíme přeživšího odplatě ze strany pachatele nebo jeho rodiny, stigmatizaci nebo dalšímu násilí ze strany komunity nebo rodiny přeživšího, nebo tím, že budeme přeživšího dále viktimizovat nebo obviňovat z daného násilí.

TÉMA: Hlavní zásady a bezpečná odezva

PŮLDEN:
15 minut

CELÝ DEN:
30 minut

AKTIVITA:

- Představení klíčových informací
- Cvičení: Mýty a pravda

POMŮCKY A ZDROJE:

- Kapesní průvodce – klíčové informace ze str. 2 – 3, a str. 16 (zaměřené na děti)
- Příloha II: Informační materiály na přístup zaměřený na přeživší

KLÍČOVÉ INFORMACE:

----> Zdůraznění mandátu humanitárních pracovníků: Všichni humanitární pracovníci mají mandát poskytovat lidem v nouzi podporu bez předsudků a diskriminace, a to bez ohledu na:

- pohlaví, gender
- sexuální orientaci,
- genderovou identitu,
- rodinný stav,
- zdravotní postižení,
- věk,
- etnickou/rasovou/náboženskou příslušnost
- toho, kdo se dopustil/podílel na násilí, a
- situaci, v níž bylo násilí spácháno.

- > Vaším úkolem je naslouchat a neposuzovat, poskytovat přesné a aktuální informace o dostupných službách a nechat přeživšího, aby se sám rozhodl.
- > Vaším úkolem není poskytovat poradenství, vést rozhovor, porozumět tomu, co se stalo, a podrobnostem, říkat přeživším, co mají dělat, ani vyjadřovat vlastní názor.
- > Všichni přeživší mají různé potřeby, takže klíčové je naslouchat a zajistit, aby o všem rozhodovali oni, zatímco my jim poskytneme informace.
- > Praktikuje přístup zaměřený na přeživší, což znamená, že praktikujete:
 - **Respekt:** všechny kroky jsou vedeny respektem k volbám, přáním, právům a důstojnosti přeživší.
 - **Bezpečnost:** bezpečnost a ochrana přeživších je pro všechny subjekty prioritou číslo jedna.
 - **Důvěrnost:** lidé mají právo rozhodnout se, komu svůj příběh sdělí a komu ne. Zachování důvěrnosti znamená, že bez souhlasu přeživšího nebudou nikomu sdělovány žádné informace v žádném okamžiku.
 - **Nediskriminace:** zajištění rovného a spravedlivého zacházení s každým, kdo potřebuje pomoc.

TÉMA: Připravte se

PŮLDEN:
15 minut

CELÝ DEN:
30 minut

AKTIVITA:

- Prezentace

POMŮCKY A ZDROJE:

- Flow Chart na str. 4 a informační karta na str. 5 – Kapesního průvodce

KLÍČOVÉ INFORMACE:

----> Představte Kapesního průvodce pro situaci kdy:

- > V naší oblasti nemáme subjekt GPN, který by mohl poskytnout specializovanou péči a služby přeživším genderově podmíněného násilí.
- > Co máme jsou ale odkazy na několik dalších služeb, které mohou být užitečné pro potřeby přeživších.
- > Vyplňte informační list v Kapesním průvodci.
- > Tyto informace můžeme přeživším sdělit a je pak na nich, aby se rozhodli, zda chtějí tyto služby využívat, či nikoli. (Poskytněte informace o dostupných službách, způsobu přístupu k nim a kontaktních místech).

TÉMA: DÍVEJTE SE A NASLOUCHEJTE

PŮLDEN:
1 hodina

CELÝ DEN:
2.5 hodiny

AKTIVITA:

- **Prezentace a skupinová diskuze**

POMŮCKY A ZDROJE:

- **Kapesní průvodce: Co dělat a nedělat pro sekci "Dívejte se" str. 8 a "Naslouchejte" str. 9, "Z pohledu přeživšího" str. 12, "Dívejte se" str. 13, "Naslouchejte" str. 15, "Podpora pro děti a dospívající do 18 let" od str. 17**

- **Příloha II: Přístupy zaměřené na přeživší**

CELODENNÍ TRÉNINK: Hraní rolí (spolupráce se specialistou na GPN za účelem vytvoření rolí specifických pro daný kontext).

KLÍČOVÉ INFORMACE:

- > **Poznámka pro moderátora:** Zvažte, zda tuto část vést společně se odborníkem na problematiku GPN.
- > Neignorujte nikoho, kdo se snaží získat podporu.
- > Potřeby přeživšího jsou na prvním místě.
- > Zachovávejte důvěrnost. Neprovádějte žádnou dokumentaci přeživšího ani incidentu – nic nezapíšíte, nefotíte, nezvete další osoby, aby s přeživším vedli skupinovou diskusi, nevolejte média, nezaznamenávejte rozhovor na svůj telefon nebo jiné zařízení.

- > Umožněte přeživšímu vyjádřit své emoce v jakékoli podobě – někdo je tichý, jiný se zlobí a křičí, další může plakat atd. Naslouchejte přeživšímu a zeptejte se, jak mu můžete pomoci. Neptejte se na to, co se stalo, ani na podrobnosti incidentu, místo toho zdůrazněte, že jste tu proto, abyste naslouchali čemukoli, s čím se chce přeživší svěřit.
- > Rozpoznejte, zda se nacházíte v situaci, která není bezpečná pro přeživšího nebo pro vás. V tomto scénáři mohou existovat jiná kontaktní místa, která jsou schopna poskytnout lepší podporu.
- > **Poznámka pro facilitátora:** Představte protokoly PSEA (Ochrana před sexuálním vykořisťováním a zneužíváním) a další příslušné postupy ve vašem kontextu, včetně omezení důvěrnosti, požadavků na sdílení informací/ohlašování a ohledů na děti.
- > **PAMATUJTE**, že pokud chcete požádat o podporu nadřízeného nebo jiného humanitárního pracovníka, VŽDY si nejprve vyžádejte svolení od přeživšího, včetně sdělení, s kým chcete mluvit, proč s ním chcete mluvit a jaké informace mu chcete sdělit. Pokud se přeživší necítí dobře nebo sdílení informací přímo odmítá, pomozte mu pomocí nástrojů uvedených v Kapesním průvodci.
- > Naší povinností jako humanitárních pracovníků je respektovat a chránit práva a potřeby všech osob v nouzi a nevytvářet domněnky ani úsudky.

TÉMA: PROPOJUJTE

PŮLDEN:
1 hodina

CELÝ DEN:
1.5 hodiny

AKTIVITY:

- **Prezentace a skupinová diskuze**

POMŮCKY A ZDROJE:

- **Kapesní průvodce: Co dělat a nedělat pro sekci "Propojujte" str. 10, Sekce "Propojujte" str. 15 a 16, "Podpora pro děti a dospívající do 18 let" od str. 17**

KLÍČOVÉ INFORMACE:

- > **Poznámka pro moderátora:** Zvažte, zda tuto část vést společně se odborníkem na problematiku GPN.
- > Vaším hlavním úkolem je poskytovat informace o dalších dostupných službách, pokud existují. Pokud služby existují, poskytněte přeživšímu přesné informace o dostupných službách nebo možnostech větší podpory.
- > Pokud služby neexistují, je důležité, abyste byli k přeživšímu upřímní, ocenili jeho odvahu podělit se s vámi o svou zkušenost, vyjádřili lítost nad tím, že nemůžete být více nápomocní, a poskytl mu během rozhovoru co nejvíce důstojnosti.
- > Soucitně ukončete rozhovor. Mějte na paměti, že vaší úlohou je podpořit přeživšího v jeho rozhodnutích a volbách, i když žádné nečinil. Nezapojte se do opakovaných sezení nebo setkání s přeživším, do poradenství nebo pokusů o řízení jeho případu.

- > Po ukončení rozhovoru postupujte podle protokolu naší agentury pro sdílení informací v takové situaci. – **Poznámka pro facilitátora: poskytnutí podrobností vyžaduje přípravnou práci.**
- Nikomu nesdělujte informace o přeživším ani o incidentu. Je důležité si uvědomit, že můžete udělat všechno správně, ale zážitek této osoby nenapravíte ani ji nezbavíte bolesti. Naslouchání a vyslechnutí zážitků jiných lidí vás může vystavit jejich bolestivým, traumatickým nebo zraňujícím zkušenostem – říká se tomu prožitek sekundárního traumatu. Přemýšlejte o tom, jak se o sebe postarat, když se u vás tyto pocity objeví. Obráťte se na svůj podpůrný systém a síť pro povzbuzení a podporu. – **Poznámka pro facilitátora: poskytněte zdroje o možnostech péče o zaměstnance, včetně poskytnutí bezpečného prostoru s vedoucím týmu, kde můžete získat psychosociální podporu**
- > Pokud máte obavy o dobrý stav přeživšího, nebo pokud je zda se vám dostalo odpovídající podpory, obraťte se přímo na poskytovatele služeb. NEOSLOVUJTE přímo osobu, která přežil.
- > Vzhledem k tomu, že násilí se opakuje v cyklech, můžete se s touto osobou setkat znovu nebo se dozvědět, že zažila další násilný incident. Jejich zkušenosti nemůžete změnit, ale můžete přeživšímu naslouchat bez odsuzování při každém incidentu bez ohledu na to, zda jste s ním již dříve mluvili, nebo ne.

PŘÍLOHA I.: KLÍČOVÉ KONCEPTY

Co je genderově podmíněné násilí?

GENDEROVĚ PODMÍNĚNÉ NÁSILÍ je souhrnný pojem pro jakýkoli škodlivý čin, který je spáchán proti vůli osoby a který je založen na společensky přisuzovaných (tj. genderových) rozdílech mezi muži a ženami. Zahrnuje činy, které způsobují fyzickou, sexuální nebo duševní újmu či utrpení, hrozby takovými činy, nátlak a jiné zbavení svobody. K těmto činům může docházet na veřejnosti nebo v soukromí.

GENDER označuje naučené sociální rozdíly mezi muži a ženami. Ačkoli jsou sociální rozdíly hluboce zakořeněny v každé kultuře, jsou v průběhu času proměnlivé a mají velké rozdíly jak v rámci jednotlivých kultur, tak mezi nimi. "Gender" určuje role, povinnosti, příležitosti, privilegia, očekávání a omezení pro muže a pro ženy v každé kultuře.

Příklady faktorů přispívajících k GPN během mimořádných událostí nebo vysídlení:

- Nové hrozby/formy GPN v souvislosti s konfliktem
- Nedostatek soukromí, přelidněnost a nedostatečný bezpečný přístup k základním potřebám
- Forma poskytování humanitární pomoci zvyšuje nebo přináší nová rizika v oblasti GPN
- Odloučení od rodinných příslušníků, nedostatek dokladů, diskriminace při registraci
- Rozpad ochranných sociálních mechanismů a norem regulujících společenské chování
- Zvýšená zranitelnost a závislost; vykořisťování
- Zavedení nové dynamiky moci skrze přítomnost humanitárních subjektů

Co je příčinou GPN?

Jaké faktory přispívají k GPN?

GPN JE ZPŮSOBENO NEROVNOSTÍ MEZI MUŽI A ŽENAMI A ZNEUŽÍVÁNÍM MOCI. S GPN se může setkat kdokoli, včetně mužů, chlapců a sexuálních a genderových menšin. Zároveň jsou ženy a dívky neúměrně postiženy násilím ze strany mužů, jehož cílem je podřídit si je, zbavit je moci, potrestat je nebo je ovládat. Pohlaví a gender pachatele a přeživšího má zásadní význam nejen pro motivaci k násilí, ale také pro způsoby, jakými společnost násilí toleruje nebo na něj reaguje.

PŘISPÍVAJÍCÍ FAKTOR je něco, co problém zhoršuje. Faktory, které přispívají k GPN, jsou různé v závislosti na prostředí, populaci a typu GPN. Existuje mnoho situací, které GPN zhoršují, zejména v mimořádných situacích, které jsou uvedeny níže. Tyto příklady zdůrazňují význam řešení GPN prostřednictvím široce založených intervencí, které se zaměřují na různá rizika.

PŘÍLOHA I.: KLÍČOVÉ KONCEPTY – pokračování

Jaké jsou typy GPN?

SEXUÁLNÍ NÁSILÍ

Jakýkoli dokonaný sexuální akt nebo pokus o něj proti vůli osoby nebo proti osobě, která k němu nemůže dát souhlas. Mezi formy sexuálního násilí patří znásilnění (vynucený sexuální akt, včetně sexuálního aktu ze strany intimního partnera/manžela), pohlavní zneužití, sexuální nátlak, sexuální zneužívání dětí, sexuální vykořisťování osobou v mocenském postavení (např. humanitárním pracovníkem) nebo výměnou za peníze, služby nebo zboží.

Specifickou formou GPN je také sexualizované kybernásilí. Tyto formy násilí jsou součástí širšího vzorce násilí na ženách, které se vyskytuje online i offline, včetně zneužívání intimních snímků, doxingu (odhalování osobních údajů), trollingu (obtěžování online), online stalkingu a sdílení falešných snímků. Zahrnuje také misogynní nenávistné projevy a snahy o umlčení a diskreditaci žen online, včetně výhrůžek násilím offline.

FYZICKÉ NÁSILÍ

Akt fyzického násilí, který není sexuální povahy. Tato forma násilí se často vyskytuje v partnerských vztazích. Může zahrnovat formy násilí nebo zanedbávání, které způsobují fyzickou bolest nebo zranění. Příklady zahrnují: bití, facky, škrčení, strkání, chytání, štípání, kousání, tahání za vlasy, pálení, škrčení, řezání, střelbu nebo použití jakékoli zbraně.

EMOCIONÁLNÍ A PSYCHICKÉ NÁSILÍ

Jedná se o způsobení duševní nebo citové bolesti nebo zranění. Zahrnuje násilí páchané nefyzickým způsobem, obvykle ze strany intimního partnera/manžela nebo osoby v pozici autority. Mezi formy emocionálního a psychického násilí patří například slovní obtěžování.

SOCIÁLNÍ NEBO EKONOMICKÉ NÁSILÍ

Patří sem násilí páchané jiným než fyzickým způsobem nebo násilí zakotvené v zákonech a politikách, které ženám a dívkám a dalším zranitelným skupinám znemožňují přístup k příjmům/výdělkům, finančním službám, majetku a společenským příležitostem k postupu. Příklady zahrnují: (1) diskriminace a/nebo odepření příležitostí, služeb nebo finančních či jiných zdrojů, (2) odepření přístupu ke vzdělání, zdravotní péči nebo zaměstnání a/nebo (3) odepření majetkových práv. Tento typ násilí mohou páchat členové rodiny, členové komunity, společnost, instituce a organizace. V případech domácího násilí se můžeme setkat s kontrolou přístupu přeživšího k financím, například odebrání výplaty, odepření možnosti pracovat nebo zadlužení bez vědomí nebo souhlasu přeživšího.

Některé škodlivé tradiční

praktiky mohou být rovněž považovány za typ GBV, pokud mají za cíl udržet podřízené postavení žen a dívek ve společnosti. Mezi ně patří například mrzačení ženských pohlavních orgánů (FGM), nucené a dětské sňatky a vraždy ze cti.

Násilí v partnerském vztahu,

známé také jako domácí násilí, je vzorec násilného chování v intimním vztahu, včetně manželství, které jedna osoba používá k získání nebo udržení moci a kontroly nad druhou osobou. Často zahrnuje několik různých typů násilí, včetně pokračujícího emocionálního/psychického násilí, fyzického a sexuálního zneužívání.

Ochrana před sexuálním vykořisťováním a zneužíváním (PSEA)

Ochrana před sexuálním vykořisťováním a zneužíváním je termín, který se používá pro označení kroků přijatých za účelem ochrany zranitelných osob před sexuálním vykořisťováním a zneužíváním ze strany humanitárních subjektů a přidruženého personálu, včetně humanitárních pracovníků, dobrovolníků, bezpečnostních pracovníků, dodavatelů, personálu misí OSN, policejního personálu OSN, mírových sil, dodavatelů/prodejců zboží a služeb pro humanitární účely atd.

Jaké jsou následky GPN pro přeživší?

Těžké násilí má vážný dopad na bezprostřední sexuální, fyzické a psychické zdraví přeživších a přispívá k většímu riziku budoucích zdravotních problémů. Genderově podmíněné násilí je **život ohrožující** zkušenost, některé možné následky mohou zahrnovat:

TĚLESNÉ ZDRAVOTNÍ NÁSLEDKY	PSYCHOLOGICKÉ ZDRAVOTNÍ NÁSLEDKY	SOCIÁLNÍ NÁSLEDKY
Fyzické zranění	Deprese a smutek	Obviňování oběti/přeživšího
Zdravotní postižení	Strach a úzkost	Stigmatizace
Pohlavně přenosné nemoci včetně HIV	Obviňování sebe sama, pocit viny a hanby	Odmítnutí a izolace ze strany rodiny a/nebo komunity
Nechtěné těhotenství	Opětovné prožívání traumatu, vtíravé myšlenky	Nucený sňatek
Nebezpečné přerušení těhotenství, samovolné přerušení těhotenství	Vyhýbání se místům nebo situacím, izolace	Snížená výdělečná schopnost
Píštěl	Vztek	Zvýšená míra chudoby
Chronická bolest	Problémy s koncentrací nebo pamětí	Riziko opětovné viktimizace
Spánkové poruchy, poruchy příjmu potravy	Sebepoškozování	Smrt/zabití ze cti
Smrt, včetně sebevraždy	Sebevražedné myšlenky/pokusy o sebevraždu	

PŘÍLOHA I.: KLÍČOVÉ KONCEPTY – pokračování

Je užitečné porozumět možným důsledkům GPN, které mohou ovlivnit chování a volbu přeživšího po prožitém násilí. Je také nezbytné vyhnout se dalšímu poškozování tím, že posílujeme jakékoli negativní důsledky, například tím, že obviňujeme přeživšího z násilí, které zažil, nebo tím, že minimalizujeme jeho reakce.

A konečně, sociální důsledky pro přeživší jsou jedním z hlavních důvodů, proč musíme zajistit důvěrnost. Přeživší nebudou hledat pomoc, pokud se obávají, že to všichni zjistí v jejich rodinách nebo komunitách, mají strach ze sociálních důsledků, nebo se bojí i negativní či odsuzující reakce ze strany provozovatele služeb. Čím více důvěry si vybudujete zdůrazňováním a zachováváním důvěrnosti, tím více vám budou přeživší důvěřovat a přijdou k vám pro pomoc.

Co potřebuje přeživší GPN?

Vzhledem k mnoha výše uvedeným důsledkům GPN má většina přeživších mnohočetné a různorodé potřeby. Ne všichni přeživší reagují stejným způsobem nebo potřebují totéž, proto je třeba přeživšímu v první řadě NASLOUCHAT a zeptat se ho, co potřebuje, místo toho abyste si vytvářeli předpoklady o tom, jaké jsou jeho nejnáléhavější potřeby. Přeživším je také třeba věřit a neobviňovat je z násilí, které se jim stalo, aby se vybuodovala důvěra a zajistilo se, že se budou cítit dobře, když žádají o pomoc.

Fyzické a emocionální bezpečí přeživšího i vaše vlastní by mělo být vaší prioritou vždy, když vám někdo sdělí případ GPN. Pokud jsou k dispozici základní zdravotní služby, mohou někdy pomoci zmírnit některé fyzické následky GPN, psychické zdraví a sociální následky se ale často řeší obtížněji. Další podrobnosti o službách, které mohou pomoci přeživším GPN v případě, že neexistují specializované zdravotní, psychosociální nebo právní služby v oblasti GPN, naleznete v Kapesním průvodci.

Tipy, jak zajistit emocionální bezpečnost, naleznete v Kapesním průvodci v sekci "Co dělat a nedělat".

Jaké jsou hlavní zásady pro zajištění toho, aby nedošlo k újmě přeživších genderově podmíněného násilí?

PRÁVO NA BEZPEČNOST:

Bezpečnost se vztahuje jak na fyzickou bezpečnost a ochranu před újmou, tak na pocit psychického a emocionálního bezpečí pro osoby, kteří se nacházejí ve velké tísní. Je důležité brát v úvahu potřeby bezpečí a ochrany každého přeživšího, jeho rodinných příslušníků a osob poskytujících péči a podporu, včetně vás samotných. Osoby, které se svěří s incidentem GPN, mohou být vystaveny vysokému riziku dalšího násilí,

sexuálního i jiného, ze strany samotných pachatelů, osob chránících pachatele (včetně jejich rodiny, místních představitelů nebo úřadů) a členů vlastní rodiny kvůli představám o rodinné cti.

PŘÁVO NA DŮVĚRNOST:

Důvěrnost znamená právo osoby na to, aby veškeré informace o ní zůstaly neveřejné, pokud o to výslovně nepožádá. Toto podporuje bezpečnost, důvěru a posílení postavení. Zachování důvěrnosti znamená, že bez informovaného souhlasu přeživšího nebudou žádné informace kdykoli sděleny žádné straně. Nedostatečné zachování důvěrnosti může vystavit přeživšího a další osoby, včetně těch, kterým přeživší informace sdělil, riziku další újmy.

PŘÁVO NA DŮSTOJNOST A SEBEURČENÍ:

Všichni, kdo přicházejí do styku s přeživšími, musí hrát roli při obnově důstojnosti a sebeurčení, o které byli připraveni v důsledku GPN. Například přeživší mají právo zvolit si, komu chtějí sdělit informace a jaké služby chtějí využívat. Primárním aktérem je přeživší a úlohou pomáhajících je poskytovat informace, které může využít k volbě své cesty k zotavení. Nerespektování důstojnosti, přání a práv přeživších se může zvýšit jejich pocity bezmoci a studu, sebeobviňování a způsobit opětovnou viktimizaci a další újmu.

PŘÁVO NA NEDISKRIMINACI:

Všichni lidé mají právo na nejlepší možnou pomoc bez nespravedlivé diskriminace na základě pohlaví, genderu, věku, genderové identity, zdravotního postižení, rasy, jazyka, náboženského nebo politického přesvědčení, sexuální orientace nebo sociální třídy.

Pro další informace a hlubší porozumění těmto klíčovým konceptům prosím nahlédněte do:

- > **GBV Guidelines (EN, UA, CZ, AR, FR, SP etc.):** <http://gbvguidelines.org/en/home/>
- > **GBV Responders:** <http://gbvresponders.org/response/core-concepts/>
- > **PSEA Task Force:** <http://www.pseataaskforce.org/>
- > **WHO:** http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/44615/1/9789241548205_eng.pdf

PŘÍLOHA II:

Další zdroje včetně nástrojů a aktivit

Seznam dostupných zdrojů na našich webových stránkách pro **Kapesního průvodce - www.gbvguidelines.org** – neustále aktualizujeme. Máte zdroj, o který se chcete podělit? Napište nám na adresu **gbv.guidelines@gmail.com**.

SEKTOR	ZDROJ	ODKAZ
IASC Pokyny v oblasti GPN	Školící materiály v EN, UA, CZ, AR, FR, ŠP atd.	https://gbvguidelines.org/en/training/
WASH	Násilí, gender a WASH toolkit	http://violence-wash.lboro.ac.uk/
Bezpečnost potravin	WFP manuál pro GPN	https://reliefweb.int/report/world/gender-based-violence-manual
Živobytí	Nástroj CLARA	https://www.womensrefugeecommission.org/empower/resources/1231-clara-tool
Přístřeší	Shelter cluster GBV Constant Companion a manuál	https://www.sheltercluster.org/gbv
Finance/hotovost	Cash and Protection zdroje od Cash Learning Partnership (CaLP)	http://www.cashlearning.org/ctp-and-multi-sector-programming/protection
Bydlení/pozemky a majetek	Zajišťování HLP pro ženy od Norwegian Refugee Council	http://womenshlp.nrc.no/
Duševní zdraví a psychosociální podpora	WHO manuál k Psychologické první pomoci	http://womenshlp.nrc.no/
	Network k duševnímu zdraví a psychosociální podpoře	https://www.mhpss.net/

INFORMAČNÍ MATERIÁLY:

Komunikační dovednosti zaměřené na přeživší

Řeč těla

Řeč těla jsou informace, které předáváme obličejem a dalšími částmi těla. Patří sem i to, jak a kde sedíme s lidmi – prostředí, které vytváříme. V angličtině používáme akronym "SOLER" pro připomenutí způsobů, jak správnou řečí těla podpořit přeživší.

- > **Square (čtverec):** To znamená, že se posadíme do čtverce k přeživšímu, čelem k němu.
- > **Open (otevřenost):** To znamená, že mezi nás a přeživšího neklademe žádné překážky. Žádné stoly, žádné předměty. Prostor mezi vámi a přeživším je otevřený.
- > **Lean (příklon):** To znamená, že se přikláníme k přeživšímu. To pomáhá přeživšímu poznat, že nás zajímá, co říká, a že chceme zůstat a naslouchat.
- > **Eye contact (oční kontakt):** To znamená, že s přeživším udržujeme oční kontakt po celou dobu (pokud to není považováno za kulturně nevhodné)..
- > **Relax (uvolnění):** To znamená, že zůstáváme v uvolněné poloze vsedě. Neznamená to, že se na židli hrbíme a nedbale sedíme, ale nechceme sedět příliš strnule. Chceme se cítit pohodlně, aby se i přeživší cítili pohodlně a uvolněně.

Verbální sdělení

Verbální sdělení jsou to, co říkáme neboli obsah konverzace. Sledování tempa přeživšího, používání stejného jazyka jako přeživší a jednoduchá vysvětlení jsou klíčem k tomu, aby se přeživší cítil bezpečně a pohodlně při sdělení svých zkušeností. Je také dobré naučit se mlčet a dát přeživšímu čas na přemýšlení a zpracování emocí, i když to pro některé z nás může být velmi obtížné!

Dovednosti aktivního naslouchání

- > **Používejte** otevřené otázky, abyste skutečně pochopili, jak přeživší přemýšlí a co cítí.
- > **Parafrázuje**te a shrnujete ("**Podívejme se, jestli rozumím tomu, co jste mi zatím řekl/a**").
- > **Reflektujte** obsah a/nebo pocity ("**Zní to, jako byste byl/a v okamžiku, kdy křičel a zvedl pěst, velmi vyděšený/á**"). Reflektujte, jak se přeživší cítí a co si myslí, aby to viděl jako v zrcadle. Pomozte mu jasněji vidět jeho situaci a jeho možnosti. Pomozte mu soustředit se.

(otočit)

Potvzení a normalizace

- > To nejlepší, co můžeme udělat, je pochopit a uznat pocity přeživších – a dát jim pocit normality. Například pokud se přeživší rozpláče, můžeme mu říct: **“Máte plné právo být rozrušený/á a smutný/á”, “Je v pořádku, že tady pláčete”, “Budu s vámi a můžeme si promluvit, až budete připraven.”**
- > Protože chceme, aby se přeživší cítili lépe, může být naším instinktem říci přeživšímu, aby své emoce NEDÁVAL najevo, nebo zlehčovat jeho prožité zkušenosti, například skrz výroky jako “Nebojte se”, “Neplačte”, “Není to tak zlé, jak se zdá”, “Všechno bude v pořádku”. My ale chceme přeživšímu dát najevo, že jde o **normální reakci na nenormální událost**. Může nám to být nepříjemné, musíme sedět s někým, kdo pláče, je našťvaný nebo v depresi. Být skutečným pomáhajícím znamená, že mu dovolíme cítit to, co cítit potřebuje.
- > Místo abychom přeživším říkali, co NEMAJÍ cítit, měli bychom jejich pocity **potvrdit** a **normalizovat** je.

Podpůrné výroky jsou věci, které mohou pomocníci říci přeživšímu bezprostředně poté, co nám řekne, co se stalo a v průběhu celého procesu pomoci, aby podpořili jeho uzdravení a zotavení.

- > “Věřím vám.”
- > “Jsem rád, že jste mi to řekli/a.”
- > “Je mi líto, že se vám to stalo.”
- > “Není to vaše vina.”
- > “Jste velmi statečný/á, že se mnou mluvíte.”

Vyjadřování skrze chování

Vyjadřování skrze chování je to, co děláme. Je důležité podávat informace, NE rady.

Dávat rady znamená říkat někomu, co si myslíte, že by měl dělat, a jak by to měl podle vás dělat. V případech GPN není poskytování rad užitečné pro pomoc přeživšímu, protože nevíte, zda dáváte správnou radu. Jako pomáhající bychom nikdy neměli přeživšímu dávat rady.

Poskytovat informace znamená vysvětlit někomu fakta, aby mohl učinit informované rozhodnutí o tom, co má dělat. V případech GPN je poskytování informací užitečné, protože dává přeživšímu možnost mít kontrolu nad svými rozhodnutími a ukazuje to to, že respektujete jeho názory a úsudek.

INFORMAČNÍ MATERIÁLY:

Přístupy zaměřené na přeživší

Přeživší nejsou nikdy zodpovědní za násilí, které zažívají. Použití násilí je vždy volbou pachatele. Toto přesvědčení je zásadní pro zajištění bezpečí a zotavení přeživších a zabránění způsobení další újmy.

Všichni si do této práce přinášíme své vlastní postoje a přesvědčení a některé z těchto postojů mohou být škodlivé pro přeživší, aniž bychom o tom věděli. Je důležité rozpoznat a začít se zamýšlet nad našimi vlastními postoji.

Obviňování přeživších je běžné v mnoha komunitách a je to něco, čemu se musíme aktivně snažit vyhnout a čelit při práci s přeživšími. Postoj zaměřený na přeživší znamená, že na prvním místě je zájem přeživšího a že veškerá práce vychází z toho, co přeživší chce a potřebuje, a ne z našeho vlastního názoru na to, co chce a potřebuje.

NEGATIVNÍ POSTOJE A PŘESVĚDČENÍ	PODPŮRNÉ A PRAVDIVÉ POSTOJE A PŘESVĚDČENÍ
Pokud jsou ženy nebo dívky, které se chovají nevhodně, znásilněny, je to jejich chyba.	Znásilnění je volbou pachatele zneužít svou moc nad druhou osobou. Není nikdy vinou přeživšího. Za činy GPN je vždy zodpovědný pachatel.
Pokud přeživší nemůže nebo nechce odpovědět na otázky během výslechu, vymýšlí si.	Psychické a fyzické trauma může vést ke zmatení přeživšího a znemožnit mu odpovědět na otázky o traumatické události.
Žena může způsobit násilí ze strany manžela svým vlastním chováním.	Násilí je volbou pachatele a jeho použití ve vztahu není nikdy ospravedlnitelné.
Člověk, který má s druhým člověkem sex proti jeho vůli, jen nemůže kontrolovat své tužby.	Většina sexuálních násilníků je motivována pocitem moci, vzteku a nadvlády a kontroly, ne touhou mít sex. Muži jsou schopni ovládat své sexuální touhy. Většina znásilnění je plánována dopředu – muž má kontrolu nad tím, kdy znásilňuje.
Domácí násilí je rodinná záležitost a mělo by se řešit v rodině.	Domácí násilí by mělo být významným bezpečnostním a zdravotním problémem pro společnost a v mnoha zemích je trestným činem. Každý rok jsou v důsledku domácího násilí zabity tisíce žen. Osoby, které přežily domácí násilí, potřebují podporu komunity.
Většina mužů bije své manželky jen když se opije nebo požije drogy.	Drogy a alkohol mohou být přispívajícím faktorem GPN. Příčinou GPN je však jen volba pachatele použít násilí, moc a kontrolu. Ne všichni muži, kteří pijí alkohol a používají drogy bijí své ženy. Muži, kteří pijí nebo používají drogy jsou schopni se rozhodnout o tom, proti komu použijí násilí.

(otočit)

NEGATIVNÍ POSTOJE A PŘESVĚDČENÍ	PODPŮRNÉ A PRAVDIVÉ POSTOJE A PŘESVĚDČENÍ
Přeživší GPN by měli svůj případ vždy nahlásit policii nebo jiným justičním orgánům.	Přeživší by měli mít možnost rozhodnout, kdo se o jejich případu dozví.
Muž nemůže znásilnit svou ženu.	Ženy by měly mít možnost sdělit svým sexuálním partnerům, kdy chtějí a kdy nechťejí mít sex. V mnoha zemích dnes platí zákony proti znásilnění v manželství. Vdané ženy mají stejné právo na bezpečí jako neprovdané ženy. Většina žen, které žijí s partnerským násilím, zažila v manželství nějakou formu sexuálního zneužívání.
Úkolem humanitárního pracovníka je zjistit, zda přeživší mluví pravdu.	Úkolem humanitárních pracovníků je podpořit přeživší a věřit jim.
Ženy jsou znásilňovány, pokud jsou nevhodně oblečeny nebo chodí na nevhodná místa.	Násilníci vyhledávají oběti, které považují za zranitelné, nikoli ženy, které se oblékají určitým způsobem. Žádná osoba, ať už se chová jakkoli, si "nezaslouží" být znásilněna.
Ženy často lžou o tom, že byly znásilněny.	Celosvětový výzkum ukazuje, že podobně jako u oznámení jiných závažných, trestných činů, je velmi nízké procento oznámení znásilnění nepravdivých. Je to stejné jako u jiných závažných, násilných, trestných činů.
Ke znásilnění dochází pouze venku, v noci, když je přeživší sám.	Ke znásilnění může dojít kdykoli a kdekoli. K mnoha znásilněním dochází během dne a v domovech přeživších, např. dívky a ženy se zdravotním postižením mohou být znásilněny, když zůstanou samy doma. Ženy nebo dívky navíc často pachatele znají (otčíma, strýce apod.). K těmto znásilněním často dochází v domácnosti.
Pokud se osoba "nebrání", nebyla skutečně znásilněna.	Znásilnění může ohrozit život. Vhodným opatřením je cokoli, co člověk udělá, aby útok přežil. To může zahrnovat i to, že se ze strachu nebude bránit.
Pokud přeživší nevykazuje tělesná zranění způsobená znásilněním, nebyl znásilněn.	Přeživší nemusí mít fyzické známky napadení.
Incest (znásilnění nebo sexuální zneužití rodinnými příslušníky) je vzácný.	Incest je častý problém a vyskytuje se v každé komunitě.
K sexuálnímu napadení obvykle dochází mezi cizími lidmi.	Podle některých odhadů zná více než 80 % přeživších znásilnění své útočnický. Násilník může být příbuzný, přítel, spolupracovník, partner nebo jiný známý.
Sexuální pracovnice nemohou být znásilněny.	Sexuální pracovnice jsou ještě více než ostatní ženy vystaveny znásilnění a jiným formám násilí.
Přeživší by neměl příliš přemýšlet o násilí, které zažil. Měl by na něj "zapomenout".	Přeživší, kteří o prožitém násilí nemohou mluvit, se z něj zotavují mnohem obtížněji. Všem přeživším by měla být nabídnuta možnost hovořit o útoku s osobami, kterým věří, pokud si to přejí.

